

TURİZM ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRESEL TUTUMLARININ ÇEVRESEL FARKINDALIK VE ÇEVRESEL ENDİŞE DÜZEYLERİNE ETKİSİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

A Research to Determine The Effect of Tourism Students' Environmental Attitudes on Environmental Awareness and Environmental Concern

Dr. Öğr. Üyesi Simge ŞALVARCI

Selçuk Üniversitesi

simge_tokay@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0003-0703-4126

Dr. Öğr. Üyesi Hatice SARI GÖK

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

haticesarigok@isparta.edu.tr

Orcid ID: 0000-0003-0949-2593

Dr. Öğr. Üyesi Fatmanur Kübra AYLAN

Selçuk Üniversitesi

kubraceliloglu@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-6703-2934

Öz

Doğal çevrenin dengesinin bozulması neticesinde oluşan çevre sorunları bütün canlıların yaşamını olumsuz etkilemektedir. Çevrenin korunması ve sürdürülebilirliği bireylerin çevresel tutumları ile yakından ilgilidir. Ayrıca çevresel tutum bireylerin çevresel davranışının güçlü bir belirleyicisidir. Buradan hareketle çalışmada, turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin çevresel tutumunun çevresel farkındalık ve çevresel endişe düzeylerine etkisi olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Çalışmada öncelikle, çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe konuları ele alınmıştır. Daha sonra bu konularda turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin görüşlerini incelemek amacıyla 389 öğrenciye bir alan çalışmasına yer verilmiştir. Çalışma bulgularına göre turizm öğrencilerinin çevresel tutumlarının çevresel farkındalık ve çevresel endişeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmaktadır. Olumlu çevresel tutuma sahip olan üniversite öğrencilerinin çevreyi korumaya yönelik farkındalık ve endişe düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çevre, Çevresel Tutum, Çevresel Farkındalık, Çevresel Endişe.

Abstract

Environmental problems that occur as a result of the deterioration of the balance of the natural environment adversely affect the life of all living things. Environmental protection and sustainability are closely related to the environmental attitudes of individuals. In addition, environmental attitude is a strong determinant of individuals' environmental behavior. From this point of view, it is aimed to determine whether the environmental attitude of university students receiving tourism education has an effect on environmental awareness and environmental concern. In the study, firstly, environmental attitudes, environmental awareness and environmental concerns were discussed. Afterwards, a field study was given to 389 students in order to examine the views of university students who received tourism education on these subjects. In the study, it was determined that environmental attitude has a statistically significant effect on environmental awareness and environmental concerns. It has been concluded that university students who have positive environmental attitudes have higher levels of awareness and anxiety about protecting the environment.

Key words: Environment, Environmental Attitude, Environmental Awareness, Environmental Concern.

Giriş

Çevre; *“toprak, hava ve su sistemleri ile üzerinde yaşayan canlıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan her türlü canlı ve cansız varlıklardan meydana gelen sistemdir”* (Dağdemir, 2015: 7). Bütün canlılar için önemli olan çevre, sanayinin gelişmesine paralel olarak, ham madde gereksinimlerinin karşılanması için doğal kaynakların hızlı bir şekilde tüketilmesi, üretim atıklarının artması ve insanların bilinçsizce doğaya zarar vermesi sonucunda hızla tüketilmeye, kirletilmeye ve yok edilmeye başlanmıştır. Bütün bunların sonucunda günümüzde çevre sorunları ciddi problemler doğurmaya başlamış ve bütün canlılar için tehlikeli bir hal almıştır (Karagözoğlu, 2020: 357). Bu nedenle çevreye yönelik olumlu tutum ve davranış geliştirilmesi, tüm canlıların sağlığının korunması ve sürdürülebilirlik ilkeleri ile bu değerlerin gelecek nesilleri aktarılması gerekmektedir.

Bireylerin; çevresel sorunlara karşı duyarlılığı, çevresel tutum ve davranış geliştirmemeleri gibi nedenler her geçen gün çevresel sorunların artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bireylerin çevre bilincinin olması ve çevresel sorunlara karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmeleri ve çevresel farkındalıklarının olması sürdürülebilir bir çevre için gereklidir. Bireylerin çevresel tutum ve davranışlarını belirleyen etmeler; cinsiyet, yaş, meslek, maddi durum, gelir, sosyal ortam, politik eğilim, yaşam ortamı, eğitim ve kültür seviyesi, ekolojik bilgi ve çevre bilincidir (Gülhan ve Yurdatapan, 2014: 238). Bireylerin çevre eğitimi alması, çevre bilincinin oluşması sonucunda çevresel farkındalık oluşacaktır. Çevresel farkındalık; insanlar ve ekosistemler arasındaki ilişkinin ve doğal çevre üzerindeki etkilerinin bireyler tarafından nasıl algılandığı olarak açıklanabilir. Çevresel sorunlara karşı farkında olan bireylerin, çevrenin korunması gerektiği fikrine sahip olmaları ve bu düşünceyi hayata geçirebilmeleri ile mümkün olmaktadır. Yapılan çeşitli çalışmalarda bireylerin çevresel

farkındalıklarının çevreye yönelik davranışlarını olumlu olarak etkilediğini ortaya çıkarmıştır (Köse, 2019: 38). Bireylerin çevrenin korunmasına yönelik güçlü ve olumlu tutumları çevresel endişe olarak ifade edilmektedir. Çevresel endişenin bireylerin sorunu hafifletmeye ve davranışsal uygulamaları değiştirmeye yönelik motivasyonları üzerinde önemli bir etkisi olabilmektedir (Atay, Soylu ve Gökdemir, 2019: 401).

Çevre sorunlarına karşı bilgi, tutum, davranış geliştirme ve değişen olumlu davranışları sürekli hale getirme, yaygınlaştırma, gündemde tutma ve savunma gelişmiş farkındalık ve tutumun bir göstergesidir (Aydın ve Kaya, 2011: 230). Bireylerden çevresel konulara karşı daha duyarlı olmaları, olumlu çevresel davranışlara sahip olmaları beklenmektedir. Bireylerin çevreyi algılama düzeylerinin ve çevreye yönelik tutumlarının birbirinden farklı olmasının nedeni, bireylerin sosyo-ekonomik durumları, inanç ve toplumsal değer yargıları, yaşam tecrübeleri, doğal ortam ile olan etkileşimleri ve eğitim durumları gibi birçok etmeni kapsamaktadır (Özgen, 2011). Turizm sektörü için en önemli kaynaklardan biri olan doğal çevrenin korunması ve sürdürülebilirliği sektörün devamlılığı açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla çalışmada, turizm sektöründe çalışması beklenen turizm bölümü öğrencilerinin çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe konularındaki görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada; turizm eğitimi alan üniversite öğrencilerinin bölümleri, sınıfları ve cinsiyetlerine göre çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı ve çevresel tutumun, çevresel farkındalık ve çevresel endişe üzerine etkisi olup olmadığı incelenmektedir. İleride turizm sektörüne yön verecek olan turizm eğitimi alan öğrencilerin çevresel tutumlarının (çevresel davranış ve çevresel düşünce) olumlu olması çevrenin korunması için çevreye karşı sorumlu davranışlar sergilemelerinde olumlu etkileri olması ve çalışmanın alan yazına katkı sağlaması düşünülmektedir.

Çevresel Tutum

Tutum, davranışın algılanan sonuçlarının bir fonksiyonu ile hedef (tutumsal/davranışsal nesne), eylem (kişinin o nesneye ne yapmak istediği), zamansal referans (belirli bir zaman) ve durumsal referanstan (belirli bir bağlam) oluşan dört temel varlığı içeren bu sonuçların değerlere dayalı bir değerlendirmesi olarak konumlandırılmaktadır (Ajzen ve Fishbein, 1977). Çevresel tutum, doğal çevrenin bireyler tarafından belirli bir oranda değerlendirilerek ifade edilen psikolojik bir eğilim olarak tanımlanmaktadır (Milfont ve Duckitt, 2010). Schultz ve diğerlerine (2004), göre çevresel tutum, bir kişinin çevre ile ilgili faaliyetler hakkında sahip olduğu inanç, duygu ve davranışsal niyetlerin toplamı anlamına gelir. Değerler sisteminden kaynaklanan öğretilmiş bir yatkınlık olan çevresel tutum, tüketicinin çevreye karşı tepkisi üzerinde bir etkiye sahiptir (Rashid, 2009). Larijani ve Yeshodhara (2008), çevresel tutumu, insanların geçmişte doğal çevre hakkında sahip oldukları bilgilerden veya doğal çevrede deneyimlenen temas veya deneyimlerden kaynaklanan psikolojik tepkiler ve endişeler olarak değerlendirmektedir. Chi-Sheng Hsieh'e (2012) göre, çevresel tutum bilişsel, duygusal ve davranışsal eğilimleri içermektedir. Yazarlara göre

bireyin sahip olduğu, hoşlandığı ve hoşlanmadığı şeyleri algılamasının oldukça kalıcı bir davranışsal eğilimi olarak ifade edilmektedir.

Ekolojik olarak bilinçli tüketicilerin davranışlarını anlamak için çevresel tutum, yeşil tüketicinin sonraki satın alma niyetini ve davranışsal eylemini belirleyen birincil ve en önemli öncül değişkenlerden biri olarak tanımlanmıştır (Chen ve Tung, 2014; Perrea ve diğerleri, 2014; Prete ve diğerleri, 2017). Çevresel tutumu anlamak, su kirliliği gibi yerel sorunlardan iklim değişikliği gibi küresel sorunlara kadar birçok uygulamalı çevre sorununu ele almak için hayati önem taşımaktadır. Bununla birlikte, çevresel tutumu etkili bir şekilde ölçmek zaman zaman zor olabilmektedir. Bugünün bilim adamları, sosyoloji, psikoloji ve eğitim gibi alanlardan onlarca yıllık ölçüm çalışmalarını geçmişten miras alma şansına sahip olsalar da, mevcut çok sayıda ölçek arasında yer almak bir zorluk olmaya devam etmektedir. Bu doğrultuda, "çevresel kaygının farklı derecelerde çeşitli ölçümleri veya tanımları" bulunmaktadır (Dunlap ve Jones, 2002: 483).

Literatürde 1970'lerde çevresel tutumu ölçmeye yönelik ilk çalışmalar yapılmıştır. Bu süre zarfında, Lounsbury ve Tornatzky (1977) tarafından çevresel kaliteye yönelik tutum ölçümü; Maloney ve Ward (1973) tarafından ekolojik tutum ve bilgi ölçümü; Dunlap ve Van Liere (1978) tarafından yeni çevresel paradigma ölçeği; ve Weigel ve Weigel (1978) tarafından çevresel tutum ölçeği geliştirilmiştir. Uzun ve Sağlam (2006) tarafından geliştirilen "Çevresel Tutum Ölçeği" Çevresel Davranış ve Çevresel Düşünce olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir. Ölçekte bir araya toplanan maddelere göre, birinci boyut öğrencilerin çevreye yönelik davranışlarını, ikinci boyuttaki maddeler ise öğrencilerin çevreye yönelik düşüncelerini ölçmektedir.

Çevresel Farkındalık

Çevresel farkındalık; "*insan davranışlarının çevre üzerindeki etkisinden haberdar olmak*" olarak tanımlanmaktadır (Kollmuss ve Agyeman, 2002: 253). Çevresel farkındalık değişkenleri iki bileşenden oluşmaktadır. Bu bileşenler bilgiye dayalı (bilişsel) bileşenler ve hislere dayalı (duygusal) bileşenler olarak açıklanmaktadır. Çevresel farkındalığı yüksek olan ve çevresel sorunların canlılara olan olumsuz etkilerinden kaygı duyan bireylerin, her faaliyetlerinde çevreyi önemseyerek davranması beklenmektedir (Gadenne vd., 2009: 48). Çevre duyarlılıklarının bir yansıması bireylerin çevreye yönelik davranışlarıdır (Özbebek Tunç vd., 2012: 229).

Çevrenin tahrip edilmesi, kirletilmesi ve insanların çevrelerine verdiği zararların çoğunlukla görmezden gelinmesi çevre tahribatını arttırmaktadır. Çevre tahribatının, bilinçsiz davranışlar ve müdahaleler sonucunda oluşan olumsuz sonuçların etkileri hızlı ve belirgin bir şekilde ortaya çıkmamaktadır. Bu sebeple, çevresel sorunlar görmezden gelinemeyecek düzeye varıncaya kadar büyümekte ve hiçbir önlem alınmamaktadır. Çevreye karşı duyulan bu ilgisizliğin devam etmesi ileride geri dönülemez sonuçlar doğurabilmektedir (Özdemir vd., 2004). Oysa çevreye karşı ilginin artması, çevre kirliliği ve tahribatın azaltılması, çevrenin korunması çevresel farkındalığın artmasını ile gerçekleşecektir. Çevresel farkındalık, çevre dostu davranışlara yönelik öğrenme sürecinin ilk aşamasıdır ve iç ve dış faktörlerden

etkilenmektedir. Bununla birlikte, farkındalık kendi başına yeterli olmamaktadır. Çevre ve çevre sorunları ile ilgili temel bir anlayışa, endişe duygularına, sorun çözme motivasyonuna sahip olmak ve bunları davranışa dökmek gerekmektedir (Kamaruddin, Ahmad ve Alwee, 2016).

Çevresel farkındalığı artırıcı yönde eğitimler kişilerin çevre konusunda tutum ve farkındalığının artırılması bireylerin olumlu davranış ve düşünce geliştirmesini sağlayacaktır. Kement ve Demirci (2017) çalışmalarında ekolojik farkındalığın çevre dostu rekreasyon davranışına etkisini, turizm eğitimi alan öğrenciler üzerine yaptıkları çalışmada öğrencilerin ekolojik farkındalıklarının çevre dostu rekreasyon davranışlarını olumlu yönde etkilediğini belirlemiştir. Turizm sektöründe çevresel farkındalık konusunda otel çalışanlarının tutumlarını inceleyen çalışmalar (Chan ve Hawkins, 2010; Chan vd., 2014), kamp alanlarında tüketicilerin çevreye yönelik davranışlarının belirlenmesinde ekolojik tutum ve çevreye yönelik bazı değişkenleri (ekolojik kaygı vb.) inceleyen çalışmalar (Kement, 2015) yapılmıştır.

Çevresel Endişe

Vainio ve Paloniemi (2014) çevresel endişeyi, doğal çevreye yönelik genel değer yönelimi, çevrenin geleceği hakkındaki kaygı düzeyi ve insan gelişiminin çevreye zarar verme biçimine atıfta bulunarak tanımlamaktadır. Çevresel endişe, genel olarak çevre sorunları hakkında farkındalık ve bir kişinin çözümün bir parçası olmaya istekli olması olarak tanımlanmaktadır (Dunlap ve Jones, 2002). Çevresel endişe, halkın çevresel konulardaki farkındalığını, kapasitesini ve katılımını ifade etmektedir (Hu, Parsa ve Self, 2010).

Çevresel endişe, çevresel kaygılara yönelik duygu ve bağlılık derecesidir. Bu, temel özelliğin bireyin şefkatini ve çevresel kaygılarını ifade edebileceği önemli bir özelliktir. Yeni çevre paradigması, son derece kaygısızdan çok endişeliye kadar değişen çevresel kaygıları ölçmek için kullanılmaktadır (Cruz, 2017). Bu kavramın temel olarak üç yönü bulunmakla birlikte; 1) bir problemin rasyonel farkındalığı, 2) bir problem nedeniyle duygusal şefkat ve 3) belirli bir problemi çözmek için harekete geçme isteği (Franzen ve Vogl, 2013) şeklindedir.

İklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve doğal afetler dâhil olmak üzere bireylerin endişe düzeylerine katkıda bulunabilecek birçok küresel çevre sorunu vardır (Janmaimool ve Chudech, 2020: 6). Günümüzde çevresel endişe, atıkların yeniden kullanımı, yeşil ambalajlar, ürünlerin yeniden tasarımı ve ürünlerin yenilenebilirliğinden fazlasıdır. Çevreye yönelik endişe sorunu iş ve akademi alanlarında giderek önem kazanan bir konu haline gelmiştir (Sarıtaş, 2018: 53). Çevresel endişe düzeyi yüksek olan kişiler; kirliliğe karşı satın alma davranışlarında çevre dostu olabilmekte, doğaya karşı korumacı eylem fikirlerine açık olmakta, ürünlerin çevreye olan zararı hakkında bilgi sahibi olup kişisel güvenliğe önem vermekteler (Kinneer, Taylor ve Ahmed, 1974).

Çevre ile ilgili endişe, tüketici karar verme sürecini etkileyen önemli bir faktördür (Adnan vd., 2017). Yapılan son araştırmalar, bireylerin çevre yanlısı tutumları ile davranışlarının çevresel etkilerini rasyonel olarak anlamaları arasında yaşadıkları

bilişsel çelişkiyi azaltmak için, yalnızca çevre yanlısı davranışla ilişkili maliyetin düşük olduğu durumlarda ödemeye hazır olduklarını göstermektedir (Farjam vd., 2019).

Verma, Chandra ve Kumar (2019) yapmış oldukları çalışmada, Hindistan'daki yeşil otel ve genel çevresel endişeye yönelik tutum konusunu incelemiştir. Çevresel endişe, Hintli tüketicilerin yeşil otellere yönelik tutumunu şekillendirmede önemli bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca, daha yüksek düzeyde sorumluluk yüklenen tüketiciler, çevresel bozulmadan karşılıklı olarak sorumlu olduklarını hissetmekte, böylece yeşil otel ziyaret niyetini oluşturmak için yeşil otellere karşı olumlu bir tutum oluşturmaktadır. Bununla birlikte, yeşil otellere yönelik tutum, yeşil otel ziyareti niyetinin genel çevresel endişeye göre en güçlü yordayıcısı olarak görünmektedir.

Rhead, Elliot ve Upham (2018), Birleşik Krallık halkının çevre konusundaki endişesini ve bu endişenin çevre yanlısı davranışlarla nasıl ilişkili olduğunu incelemiştir. Katılımcıları homojen yanıt modellerine göre gruplandırarak, çevreye olan ilgilerine göre tanımlanan dört insan sınıfı belirlemiştir: Çevreden yana, Tarafsız Çoğunluk, Ayrılmış ve Paradoksal. Bu tutum sınıflarının davranış ve sosyo-ekonomik statü ile nasıl ilişkili olduğunu anlamak için, eğitim, gelir ve sosyal seviyenin yanı sıra ulaşım, gıda, geri dönüşüm ve evde enerji tasarrufu ile ilgili 16 çevresel davranış ölçüsüne indirgenmiştir. Sonuçlar, çevresel davranışın yüksek oranda tahmin edici olması nedeniyle, önceki araştırmaların çoğuyla çevresel tutum sınıfları ile çalışmaktadır.

Yöntem ve Bulgular

Çalışmada çevresel tutumun çevresel farkındalık ve çevresel endişe düzeylerine etkisinin olup olmadığının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın evreni Selçuk üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, kolayda örneklem yöntemi ulaşılan 389 turizm öğrencisinden oluşmaktadır (Altunışık vd., 2010: 135). Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır.

Anket uygulaması, Aralık 2021-Şubat 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket, toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulan 3 sorudan oluşmaktadır. İkinci bölümde, Uzun ve Sağlam (2006) çalışmalarından 27 maddeden oluşan "Çevresel Tutum" ölçeği, üçüncü bölümde, Han ve Yoon (2015) çalışmalarından 4 maddeden oluşan "Çevresel Farkındalık" ölçeği, dördüncü bölümde ise, Dunlap vd., (2000) çalışmalarından 5 maddeden oluşan "Çevresel Endişe" ölçeği kullanılmıştır. Ölçeklerde 5'li Likert derecelendirmesi (1=Kesinlikle Katılmıyorum; 5=Kesinlikle Katılıyorum) kullanılmıştır.

Çalışmada elde edilen veriler SPSS 25.0 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla yapılan Cronbach's Alpha analizinde, çevresel tutum ($\alpha=0,897$), çevresel farkındalık ($\alpha=0,930$) ve çevresel endişe ($\alpha=0,894$) ifadelerin katsayısı tespit edilmiştir. Ölçeklerin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemeye yönelik normallik testi yapılmıştır. Normallik analizi sonucunda ölçeklerin

basıklık ve çarpıklık değerlerinin (+1,5) ile (-1,5) aralığında olduğu görülmüş olup, çalışmada parametrik analizlerden yararlanılmıştır (George ve Mallery, 2010). Çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe demografik özelliklere göre farklılıkları ölçmek amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Yönlü varyans (ANOVA) analizleri yapılmıştır. Çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla korelasyon testi uygulanmıştır. Çevresel tutumun çevresel farkındalık ve çevresel endişe üzerine etkisinin tespit edilmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 1.
Grubuna
Demografik
Dağılımı

Demografik Özellik	Değişken	F	%
Cinsiyet	Kadın	204	52,4
	Erkek	185	47,6
Sınıf	1.Sınıf	91	23,4
	2.Sınıf	95	24,4
	3.Sınıf	98	25,2
	4.Sınıf	105	27,0
Bölüm	Turizm İşl.	100	25,7
	Rehberlik	125	32,1
	Gastronomi	118	30,3
	Rekreasyon	46	11,8
Toplam		389	100

Örneklem
Yönelik
Bulguların

Katılımcıların demografik özelliklerine ait bulgular Tablo 1’de yer almaktadır. Yukarıdaki tabloya göre, araştırmaya katılan örneklem grubunun yarısından fazlasının kadın, çoğunlukla 4. sınıf ve turist rehberliği bölümü öğrencilerinden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 2. Örneklem Grubunun Çevresel Tutum, Çevresel Farkındalık ve Çevresel Endişelerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

	Cinsiyet	N	X̄	S.s	t	P
Çevresel Tutum	Kadın	202	99,0545	12,71979	2,298	0,022
	Erkek	184	96,0217	13,20165		
Çevresel Farkındalık	Kadın	204	15,6912	3,47514	0,604	0,546
	Erkek	185	15,4865	3,18302		
Çevresel Endişe	Kadın	204	20,1667	4,86180	-,058	0,954
	Erkek	185	20,1946	4,68520		

Tablo 2’de cinsiyet değişkeni açısından katılımcıların, çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe algıları arasında farklılaşmanın olup olmadığını gösteren Bağımsız Örneklem T Testi sonucu verilmiştir. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre çevresel tutum algıları arasında bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($t=2,298$; $p<,05$). Kadın öğrencilerin çevresel tutum algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu ifade edilebilir. Tablo incelendiğinde, ortalamalar arasında anlamlı farkın olmadığı ($t=0,604$; $p>,05$), dolayısıyla kadın ve erkek öğrencilerin çevresel

farkındalık düzeyleri arasında bir farklılaşmanın bulunmadığı görülmektedir. Benzer şekilde, katılımcıların çevresel endişe algılarında cinsiyete göre farklılaşma tespit edilememiştir ($t=-0,058$; $p>,05$).

Tablo 3. Örneklem Grubunun Çevresel Tutum, Çevresel Farkındalık ve Çevresel Endişelerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

	Sınıf	N	X̄	S.s	F	P
Çevresel Tutum	1.Sınıf	90	97,4667	11,44817	0,142	0,935
	2.Sınıf	95	97,2947	14,57546		
	3.Sınıf	98	97,2959	13,04884		
	4.Sınıf	103	98,3204	12,93893		
Çevresel Farkındalık	1.Sınıf	90	16,0549	3,54452	2,246	0,083
	2.Sınıf	95	15,6737	3,09578		
	3.Sınıf	98	14,8776	3,40789		
	4.Sınıf	103	15,7905	3,23352		
Çevresel Endişe	1.Sınıf	90	20,6923	5,26560	2,522	0,058
	2.Sınıf	95	19,7368	4,77407		
	3.Sınıf	98	19,3367	4,56780		
	4.Sınıf	103	20,9238	4,39120		

Tablo 3'te okudukları sınıf açısından katılımcıların, çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe algıların arasında farklılaşmanın olup olmadığını gösteren Tek Yönlü varyans (ANOVA) testi sonuçları verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda katılımcıların sınıf değişkenine göre çevresel tutum ($F=0,142$; $p>,05$), çevresel farkındalık ($F=2,246$; $p>,05$) ve çevresel endişe ($F=2,522$; $p>,05$), düzeyleri arasında bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Örneklem Grubunun Çevresel Tutum, Çevresel Farkındalık ve Çevresel Endişelerinin Sınıf Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

	Bölüm	N	X̄	S.s	F	P
Çevresel Tutum	Turizm İşl.	100	99,1300	13,13231	0,997	0,394
	Rehberlik	125	96,4400	14,57539		
	Gastronomi	116	97,0690	11,87817		
	Rekreasyon	45	98,8667	10,82002		
Çevresel Farkındalık	Turizm İşl.	100	16,0000	3,15588	2,432	0,065
	Rehberlik	125	14,9520	3,33083		
	Gastronomi	116	15,7542	3,41924		
	Rekreasyon	45	16,0435	3,36621		
Çevresel Endişe	Turizm İşl.	100	20,6500	4,42531	3,235	0,022
	Rehberlik	125	19,2560	4,86579		
	Gastronomi	116	20,2203	5,13099		
	Rekreasyon	45	21,5652	3,84507		

Tablo 4'te okudukları bölüm açısından katılımcıların, çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe algılarının arasında farklılaşmanın olup olmadığını gösteren Tek Yönlü varyans (ANOVA) testi sonuçları verilmiştir. Katılımcıların bölüm değişkenine göre çevresel tutum ($F=0,997$; $p>,05$) ve çevresel farkındalık ($F=2,432$; $p>,05$) algıları arasında bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Tek Yönlü varyans (ANOVA) testi sonucunda katılımcıların bölüm değişkenine göre çevresel endişe algıları arasında farklılaşmanın olduğu görülmektedir ($F=3,235$; $p<,05$). Bu konuda farklılaşmanın hangi değişkenler arasında görüldüğünü ortaya koymak için yapılan Post-Hoc Bonferroni Testi sonucu Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Örneklem Grubunun Çevresel Endişe Düzeylerinin Okudukları Bölüme Göre Farklılaşma Post-Hoc Bonferroni Testi Sonucu

	Gruplar (I)	Gruplar (J)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	Sh	p	Fark
Çevresel Endişe	Turizm İşletmeciliği	Rehberlik	1,39400	0,63484	0,172	
		Gastronomi	0,42966	0,64315	1,000	
		Rekreasyon	-,91522	0,84299	1,000	
	Turist Rehberliği	Turizm İşl.	-1,39400	0,63484	0,172	Rekreasyon >Turist Rehberliği
		Gastronomi	-,96434	0,60734	0,679	
		Rekreasyon	-2,30922*	0,81600	0,029	
	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	Turizm İşl.	-,42966	0,64315	1,000	
		Rehberlik	0,96434	0,60734	0,679	
		Rekreasyon	-1,34488	0,82249	0,617	
	Rekreasyon Yönetimi	Turizm İşl.	,91522	0,84299	1,000	Rekreasyon >Turist Rehberliği
		Rehberlik	2,30922*	0,81600	0,029	
		Gastronomi	1,34488	0,82249	0,617	

* $p<0.05$

Tablo 5'e göre, katılımcıların çevresel endişe düzeyinde, bölüm değişkenine göre farkın turist rehberliği bölümü ve rekreasyon yönetimi katılımcı grupları arasında olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre Rekreasyon bölümü katılımcıların çevresel endişe düzeyinin Turist Rehberliği bölümü katılımcılarından yüksek olduğu ifade edilebilir.

Tablo 6. Örneklem Grubunun Çevresel Tutum, Çevresel Farkındalık ve Çevresel Endişeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

		Çevresel Tutum	Çevresel Farkındalık	Çevresel Endişe
Çevresel Tutum	r	1	0,515	0,496
	p		,000	,000
Çevresel Farkındalık	r	0,515	1	0,715
	p	,000		,000
Çevresel Endişe	r	0,496	0,715	1
	p	,000	,000	

P<,001

Tablo 6’da katılımcıların çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe algıları arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizi sonuçları gösterilmektedir. Yapılan pearson korelasyon analizi sonucuna göre, **r=0,515** (çevresel tutum ve çevresel farkındalık), **r=0,496** (çevresel tutum ve çevresel endişe) ve **r=0,715** (çevresel farkındalık ve çevresel endişe)'lik korelasyon katsayılarından hareketle katılımcıların çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe algıları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin var olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan r=0,515 (çevresel tutum ve çevresel farkındalık), r=0,496 (çevresel tutum ve çevresel endişe) ve r=0,715 (çevresel farkındalık ve çevresel endişe)'lik korelasyon katsayılarından hareketle, aradaki ilişkinin düşük düzeyde olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2009:32). Bu sonuçtan yola çıkarak katılımcıların çevresel tutum algıları arttıkça, çevresel farkındalık ve çevresel endişe düzeylerinin de yükseldiği ifade edilebilir. Ölçekler arasında en yüksek ilişkinin, çevresel farkındalık ve çevresel endişe arasında olduğu görülmektedir (**r=715; p<,001**).

Tablo 7. Araştırmaya Katılanların Çevresel Tutumun Çevresel Farkındalık ve Çevresel Endişe Üzerinde Etkisini Açıklamak Üzere Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	ß	T	P	Beta	VIF	F	Model (p)	Adjusted R2	Durbin Watson
	Sabit	63,246	22,955	,000						
Çevresel Tutum	Çevresel Farkındalık	1,279	5,352	,000	0,328	2,049	81,564	,000	0,295	2,046
	Çevresel Endişe	0,714	4,274	,000	0,262	2,049				

Endişe

*p<0.05

Araştırmaya katılanların çevresel tutumunun çevresel farkındalık ve çevresel endişeleri üzerindeki etkisini açıklamak üzere çoklu regresyon analizi yapılmıştır. F değerine karşılık gelen anlamlılık seviyesine bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=81.564$; $p<0.05$). Çevresel tutumunun çevresel farkındalık ve çevresel endişeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Çevresel tutum üzerindeki değişimin % 32.8'inin çevresel farkındalık ve %26.2'sinin çevresel endişe ile açıklandığı görülmektedir (Düzenlenmiş $R^2=0.295$). Çevresel farkındalığın çevresel endişeye göre çevresel tutum üzerinde etkisi daha fazladır (Beta: 0.328).

Sonuç ve Öneriler

Çevre kirliliği, doğada artan hasarlar ve ekosistemin bozulması tüketicileri endişelendirmeye başlamış ve zamanla çevre kaygısı oluşturmuştur. Çevre duyarlılığı olan ve gelecek nesillere sağlıklı ve temiz bir çevre bırakmak isteyen tüketiciler, ürünlerinin doğaya verdiği zararları daha fazla düşünmeye başlamışlardır. Böylece çevre duyarlılığı olan tüketiciler, doğayı kirletmeyen, doğal kaynakları daha az kullanan, geri dönüşüme olanak sağlayan ancak çevre dostu yeşil ürünlere daha fazla önem vermişlerdir. Çevresel tutum çoğu zaman çevresel kaliteyi artıran veya azaltan davranışları belirlemesi bakımından önem arz eden bir konudur. Geleneksel olarak tutumların bilişsel, duyuşsal ve yapıcı unsurları vardır, ancak çevresel tutum, koruma ve kullanma boyutlarına sahip olarak daha iyi tanımlanabilmektedir.

Bu çalışmanın amacını çevresel tutumun çevresel farkındalık ve çevresel endişe düzeylerine etkisinin olup olmadığının incelenmesi oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada, çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişenin demografik özelliklere göre farklılıklarını ölçmek amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Yönlü varyans (ANOVA) analizleri yapılmıştır. Çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla korelasyon testi uygulanmıştır. Çevresel tutumun çevresel farkındalık ve çevresel endişe üzerine etkisinin tespit edilmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre çevresel tutum algıları arasında bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Kadın öğrencilerin çevresel tutum algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların bölüm değişkenine göre çevresel endişe algıları arasında farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Bu farklılaşmanın hangi değişkenler arasında görüldüğünü ortaya koymak için yapılan Post-Hoc Bonferroni Testi sonucuna göre, katılımcıların çevresel endişe düzeyinde, bölüm değişkenine göre farkın turist rehberliği bölümü ve rekreasyon yönetimi katılımcı grupları arasında olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre Rekreasyon bölümü katılımcıların çevresel endişe düzeyinin Turist Rehberliği bölümü katılımcılarından yüksek olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe algıları arasındaki ilişkiye yönelik korelasyon analizi sonucuna göre, $r=0,515$ (çevresel tutum ve çevresel farkındalık), $r=0,496$ (çevresel tutum ve çevresel endişe) ve $r=0,715$ (çevresel farkındalık ve çevresel endişe)'lik korelasyon katsayılarından hareketle katılımcıların çevresel tutum, çevresel farkındalık ve çevresel endişe algıları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin var olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan $r=0,515$ (çevresel tutum ve çevresel farkındalık), $r=0,496$ (çevresel tutum ve çevresel endişe) ve $r=0,715$ (çevresel farkındalık ve çevresel endişe)'lik korelasyon katsayılarından hareketle, aradaki ilişkinin düşük düzeyde olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2009:32). Bu sonuçtan yola çıkarak katılımcıların çevresel tutum algıları arttıkça, çevresel farkındalık ve çevresel endişe düzeylerinin de yükseldiği ifade edilebilir. Ölçekler arasında en yüksek ilişkinin, çevresel farkındalık ve çevresel endişe arasında olduğu görülmektedir ($r=0,715$; $p<0,001$).

Araştırmaya katılanların çevresel tutumunun çevresel farkındalık ve çevresel endişeleri üzerindeki etkisini açıklamak üzere çoklu regresyon analizi yapılmıştır. F değerine karşılık gelen anlamlılık seviyesine göre kurulan modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=81.564$; $p<0.05$). Çevresel tutumun çevresel farkındalık ve çevresel endişeleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunduğu görülmektedir ($p<0.05$). Arshad, Saleem, Shafi, Ahmad ve Kanwal (2021) farklı akademik disiplinlerde üniversite öğrencilerinin çevresel farkındalık, endişe, tutum ve davranışlarını değerlendirdikleri araştırmada üniversite öğrencilerinin çevre bilinci, çevre duyarlılığı ve çevresel davranış düzeyleri anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca, çevresel farkındalık ve çevresel kaygının çevresel davranış üzerindeki etkileri önemli ölçüde olumlu bulunmuştur. Okur-Berberoğlu ve Uygun (2012) tarafından yapılan araştırmada çevre farkındalığı ve çevre tutumu arasındaki ilişki düzeyi incelenmiş ve yüksek oranda bağıntı bulunduğu tespit edilmiştir. Doğan vd. (2022), otelde konaklama yapmış misafirlerin çevresel bilgisi, çevresel farkındalığı ve çevresel kaygısının otellerde kullanılan su ve atık yönetimi teknolojilerine verdikleri önem üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışma bulgularına göre, çevresel farkındalık, çevresel kaygıyı pozitif yönde anlamlı şekilde etkilemektedir. Buna göre, araştırma sonuçları belirtilen çalışmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Bu çalışma, belirli bir grubu analiz etmek için genç tüketiciye odaklanmaktadır, bu nedenle gelecekteki çalışmalar tüketici tabanını Türkiye genelinde genişletebilir. Sonuçların daha genelleştirilebilmesi için diğer alanlardan veya şehirlerden veri toplamak için daha fazla araştırma yapılması önerilir. Çalışma aynı zamanda çevre bilincini, değerini, yeşil ürünlere ilişkin tutumunu değerlendirmektedir, bu nedenle gelecekteki çalışmalar davranış/kültürel değişimin tüketici istekleri üzerindeki etkisini tespit etmek için bir dış değişken içermelidir.

Araştırma sonuçları, daha iyi çevre bilincine sahip öğrencilerin daha olumlu çevresel tutumlar sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Mevcut çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır:

- Bu çalışma sadece bir üniversitenin turizm bölümündeki öğrencilere ve kısa bir zaman diliminde yapılmıştır.

- Araştırmada örneklem sadece yalnızca turizm eğitimi alan öğrencilerden oluşmaktadır. Diğer çeşitli branşlardaki öğrenciler dahil edilmemiştir.
- Sadece çevresel tutumları, farkındalıkları ve kaygıları araştırılmıştır. Bu çalışmanın katılımcılarının çevre ile ilgili diğer bilgileri araştırılmamıştır.

Kaynakça

Adnan, A., Ahmad, A. & Khan, M.N. (2017). Examining the Role of Consumer Lifestyles on Ecological Behavior among Young Indian Consumers. *Young Consumers*, 18(4), 348-377. <https://doi.org/10.1108/YC-05-2017-00699>

Ajzen, I. & Fishbein, M. (1977). Attitude-Behaviour Relations: A Theoretical Analysis and Review of Empirical Research. *Psychological Bulletin* 84, 888-918.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

Arshad, H. M., Saleem, K., Shafi, S., Ahmad, T. & Kanwal, S. (2021). Environmental Awareness, Concern, Attitude and Behavior of University Students: A Comparison across Academic Disciplines. *Polish Journal of Environmental Studies*, 30(1), 561-570.

Atay, L., Soylu, Y. & Gökdemir, S. (2019). Çevre Endişesi, Çevresel Farkındalık, Normlar ve Yer Tutumunun Çevre Dostu Davranışa Etkisi, Kapadokya/Göreme Milli Parkı Örneği, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 16 (3), 398-417.

Aydın, F. & Kaya, H. (2011). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Değerlendirilmesi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 229-257.

Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

Chan, E. S. W. & Hawkins, R. (2010). Attitude Toward Semss in an International Hotel: An Exploratory Case Study, *International Journal of Hospitality Management*, 29(4), 641-651.

Chan, E. S. W., H. Alice. H., Chan, W. & Okumuş, F. (2014). What Drives Employees' Intentions to Implement Green Practices in Hotels? The Role of Knowledge, Awareness, Concern and Ecological Behaviour, *International Journal of Hospitality Management*, 40, 20-28.

Chen, M. & Tung, P., 2014. Developing an Extended Theory of Planned Behavior Model to Predict Consumers' Intention to Visit Green Hotels. *Int. J. Hospit. Manag.* 36, 221-230.

Chi-Sheng Hsieh (2012). A Study on Ecotourists' Environmental Attitude, Travel Motivation, Environmental Behavior and Recreational Satisfaction—Black-faced Spoonbill Reserve in Taijiang National Park as Illustrative Example. University of Kang Ning Leisure Resources and Green Industry Research Institute.

Cruz, S. M. (2017). The Relationships of Political Ideology and Party Affiliation with Environmental Concern: A Meta-Analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 53, 81-91.

Dağdemir, Ö. (2015). *Çevre Sorunlarına Ekonomik Yaklaşımlar ve Optimal Politika Arayışları*, 3. Baskı, Gazi Kitabevi: Ankara.

ŞALVARCI, S., SARI GÖK, H., ve AYLA, F. N. (2022). Turizm Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Çevresel Farkındalık ve Çevresel Endişe Düzeylerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3): 465-481.

Doğan, S., Güngör, M. Y., & Ömüriş, E. (2022). Çevresel Bilgi, Çevresel Farkındalık ve Çevresel Kaygının Çevre Dostu Otelde Kalma Niyeti Üzerindeki Etkisi: Su ve Atık Yönetimi Teknolojilerinin Rolü. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 73-86.

Dunlap, R. E., Liere, K. D. V., Mertig, A. G. & Jones, R. E. (2000). Measuring Endorsement of the New Ecological Paradigm: A Revised NEP Scale, *Journal of Social Issues*, 56 (3), 425-444.

Dunlap, R. E. & Jones, R. E. (2002). *Environmental Concern: Conceptual and Measurement Issues*, in Handbook of Environmental Sociology, eds R. E. Dunlap, and W. Michelson, (Westport, CT: Greenwood Press), 482-524.

Dunlap, R. E. & Van Liere, K. D. (1978). The New Environmental Paradigm. *J. Environ. Educ.* 9, 10-19. doi: 10.1080/00958964.1978.10801875

Farjam, M., Nikolaychuk, O. & Bravo, G., (2019). Experimental Evidence of An Environmental Attitude-Behavior Gap in High-Cost Situations. *Ecol. Econ.* 166, 106434. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.106434>.

Franzen, A. & Vogl, D. (2013). Two Decades of Measuring Environmental Attitudes: A Comparative Analysis of 33 Countries. *Global Environmental Change*, 23(5), 1001-1008.

Gadenne, D. L., Kennedy, J. & McKeiver, C. (2009). An Empirical Study of Environmental Awareness and Practices in SMEs, *Journal of Business Ethics*, 84 (1), 45-63.

George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, (10a ed.) Boston: Pearson

Gülhan, F. & Yurdatapan, M. (2014). 5E Modeline Uygun Araştırma Sorgulamaya Dayalı Etkinliklerin 5. Sınıf Öğrencilerinin Çevre İle İlgili Tutum ve Davranışlarına Etkisi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (27), 237- 258.

Han, H. & Yoon, H. (2015). Hotel Customers' Environmentally Responsible Behavioral Intention: Impact of Key Constructs On Decision in Green Consumerism, *International Journal of Hospitality Management*, 45, 22-33.

Hu, H. H., Parsa, H. G. & Self, J. (2010). The Dynamics of Green Restaurant Patronage. *Cornell Hospitality Quarterly*, 51(3), 344-362.

Janmaimool, P. & Chudech, S. (2020). Effect of Domestic and Global Environmental Events on Environmental Concern and Environmental Responsibility among University Students. *Sustainability*, 12(4), 1610.

Kamaruddin, S. M., Ahmad, P. & Alwee, N. (2016). Community Awareness on Environmental Management through Local Agenda 21 (LA21). *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 222, 729-737. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.05.234>

Karagözoğlu, N. (2020). Causes and Solution Proposals for Environmental Problems: Yozgat Example. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 42, 356-373.

Kement, Ü. (2015). Doğaya Yönelik Gerçekleştirilen Rekreatif Etkinliklerde Tüketicilerin Çevre Dostu Rekreatyon Davranışlarının İncelenmesi: Kamping Örneği, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Rekreatyon Yönetimi Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kement, Ü. (2018). Çevresel Kaygı ve Algılanan Ahlaki Yükümlülüğün Yeşil Otelleri Ziyaret Etme Niyetine Etkisinin Belirlenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 5(2),203-214.

ŞALVARCI, S., SARI GÖK, H., ve AYLA, F. N. (2022). Turizm Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Çevresel Farkındalık ve Çevresel Endişe Düzeylerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3): 465-481.

Kement, Ü. ve Demirci, B. (2017). Ekolojik Farkındalığın Çevre Dostu Rekreasyon Davranışına Etkisi: Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14 (3), 135-148.

Kinney, T. C., Taylor, J. R. & Ahmed, S. A. (1974). Ecologically Concerned Consumers: Who are They? Ecologically Concerned Consumers can be Identified. *Journal of Marketing*, 38(2), 20-24.

Kollmuss, A. & Agyeman, J. (2002). Mindthegap: Why Do People Act Environmentally and What are the Barriers to Pro-Environmental Behavior?, *Environmental Education Research*, 8(3), 239-260.

Köse, N. (2019). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Adaylarının Çevre Sorunlarına İlişkin Farkındalık ve Tutum Düzeylerinin İncelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.

Larijani, M. & Yeshodhara, K. (2008). An Empirical Study of Environmental Attitude among Higher Primary School Teachers of India and Iran. *Journal of Human Ecology*, 24(3), 195-200.

Lounsbury, J. W. & Tornatzky, L. G. (1977). A Scale for Assessing Attitudes toward Environmental Quality. *J. Soc. Psychol.* 101, 299–305. doi: 10.1080/00224545.1977.9924020

Maloney, M. P. & Ward, M. P. (1973). Ecology: Let's Hear from the People: An Objective Scale for the Measurement of Ecological Attitudes and Knowledge. *Am. Psychol.* 28, 583–586. doi: 10.1037/h0034936

Milfont, T. L. & Duckitt, J. (2004). The Structure of Environmental Attitudes: A First-and Second-Order Confirmatory Factor Analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 24(3), 289- 303.

Milfont, T.L. & Duckitt, J. (2010). The Environmental Attitudes Inventory: A Valid and Reliable Measure to Assess the Structure of Environmental Attitudes. In: *Journal of Environmental Psychology* 30, 80–94.

Okur-Berberoğlu, E., & Uygun, S. (2012). Çevre farkındalığı-çevre tutumu arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modeli ile sınanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 459-473.

Özbebek Tunç, A., Ömür, G. A. ve Düren A. Z. (2012). Çevresel Farkındalık, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (47), 227-246.

Özdemir, O., Yıldız, A., Ocaktan, E. ve Sarışen, Ö. (2004). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Çevre Sorunları Konusundaki Farkındalık ve Duyarlılıkları. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 57 (3), 117-127.

Özgen, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları: Türkiye Örneği. *Kastamonu Education Journal*, 20 (2), 403-422.

Perrea, T., Grunert, K.G., Krystallis, A., Zhou, Y., Huang, G. & Hue, Y. (2014). Testing and Validation of A Hierarchical Value-Attitudes Model in the Context of Green Food in China. *Asia Pac. J. Market. Logist.* 26 (2), 296-314

Prete, M.I., Piper, L., Rizzo, C., Pino, G., Capestro, M., Miletì, A. & Guido, G. (2017). Determinants of Southern Italian Households' Intention to Adopt Energy Efficiency Measures in Residential Buildings. *J. Clean. Prod.* 153, 83-91.

Rashid, N. R. N. A. (2009). Awareness of Eco-Label in Malaysia's Green Marketing Initiative. *International Journal of Business and Management*, 4(8), 132-141.

Rhead, R., Elliot, M. & Upham, P. (2018). Using Latent Class Analysis to Produce A Typology of Environmental Concern in the UK. *Social Science Research*, 74, 210-222.

Sarıtaş, A. (2018). Yeşil Satın Alma Davranışının Algılanan Tüketici Etkinliğine Etkisinde Çevresel Kaygının Aracılık Rolü. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri*, 4(5), 47-71.

Schultz, P. W., Shriver, C., Tabanico, J. J. & Khazian, A. M. (2004). Implicit Connections with Nature. *Journal of Environmental Psychology*, 24(1), 31-42.

G.Can (Ed.). Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, Eskişehir, 165-181.

Uzun, N. ve Sağlam, N. (2006). Orta Öğretim Öğrencileri İçin Çevresel Tutum Ölçeği Geliştirme ve Geçerliliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 240-250.

Uzun, N. ve Sağlam, N. (2007). Ortaöğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Bilgi ve Tutumlarına Çevre ve İnsan Dersi ile İlgili Gönüllü Çevre Kuruluşlarının Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33: 210- 218

Vainio, A. & Paloniemi, R. (2014). The Complex Role of Attitudes toward Science in Pro-Environmental Consumption in the Nordic Countries. *Ecological Economics*, 108, 18-27.

Verma, V. K., Chandra, B. & Kumar, S. (2019). Values and Ascribed Responsibility to Predict Consumers' Attitude and Concern towards Green Hotel Visit Intention. *Journal of Business Research*, 96, 206-216.

Weigel, R. & Weigel, J. (1978). Environmental Concern: The Development of A Measure. *Environ. Behav.* 10, 3–15. doi: 10.1177/0013916578101001